

УДК 378

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Рябець Ірина Володимирівна
м.Київ

У статті визначено низку соціальних, педагогічних, організаційних та інших суперечностей у процесі підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України. У змісті статті сформульовано основні етапи становлення професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю за роки незалежності України. Автором статті виокремлено три етапи становлення професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю, починаючи з 1991 року дотепер, а саме: підготовчий (1994 - 2006 рр.), початковий (2006 - 2010 рр.), основний (2010 - 2014 рр.).

Ключові слова: соціальні комунікації, професійна підготовка фахівців із зв'язків з громадськістю, етапи професійної підготовки фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні.

В умовах соціально-економічних змін в Україні перед вищою освітою стоїть завдання – підготовка мобільних, творчих, компетентних, успішних, конкурентоздатних спеціалістів. Сучасний етап розвитку суспільства висуває досить високі вимоги, як до особистісних, так і до професійних якостей майбутніх випускників ВНЗ, де провідну роль відіграє особистісна складова. У своїх психолого-педагогічних розвідках сучасні дослідники (С. Максименко, В. Семиченко, Л. Мітіна, В. Рубцов та інші) підкреслюють, що процес передачі знань, формування умінь, навичок, компетентностей із соціальної комунікації, повинен бути провідним завданням професійної підготовки майбутніх фахівців.

Ефективний розвиток сучасної соціальної комунікації неможливий без підвищення якості підготовки фахівців із зв'язків з громадськістю у вищих навчальних закладах різних типів і рівнів акредитації в Україні. Забезпечити належну якість навчання вітчизняних фахівців із зв'язків з громадськістю можна на основі творчого використання педагогічного досвіду, накопиченого упродовж історії розвитку освіти України та зарубіжних країн.

Приєднання України до Болонського процесу (2005 р.) враховує такий підхід до професійної підготовки майбутніх вітчизняних фахівців в умовах ВНЗ. Наразі відбувається практичне вдосконалення системи професійної підготовки, інтенсивний пошук більш ефективних шляхів професійного навчання студентів різних напрямів, аналіз умов, які гальмують цей процес. Система вищої професійної освіти знаходиться на етапі реформування згідно з Болонською декларацією.

Нашу наукову розвідку було виконано відповідно до науково-дослідної теми: «Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців у системі вищої освіти України» (реєстраційний номер 0111U005848), що розроблялася на кафедрі зв'язків з громадськістю, психології та педагогіки Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Комплекс вище означених питань з точки зору активізації навчальної діяльності майбутніх фахівців у контексті їхньої профе-

сійної підготовки досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці: Г. Амбросімова, М. Адамець, Ю. Бабанський, В. Бондар, Г. Балл, В. Давидов, І. Зязюн, П. Лузан, Н. Нічкало, В. Свистун, В. Ягулов та інші.

Саме викликами часу зумовлено появу наукових досліджень, які висвітлюють різноманітні аспекти удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю. На сьогодні одним із провідних аспектів теорії соціальних комунікацій постає процес визначення головних функцій фахівців із зв'язків з громадськістю. Матеріалом для дослідження цього питання стали праці Д. Богуша, С. Квіта, В. Королька, А. Куліша, О. Курбана, В. Мойсеєва, Г. Почепцова, В. Різуна, А. Ротовського, І. Слісаренка, Є. Тихомирової, О. Тодорової, Л. Шаяна та інших [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13].

Можемо констатувати суперечності між: необхідністю на державному рівні удосконалювати соціальні комунікації та недостатнім аналізом низки чинників, які суттєво впливають на поліпшення цього процесу; між потребами сучасного суспільства в широкій професійній підготовці майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю та обмеженістю зазначених фахівців за галуззю знань: тільки журналістикою та інформацією.

Виходячи з практики сьогодення слід зазначити ще декілька суперечностей. Протиріччя між конкретними професійними компетентностями тих, хто вже працює у сфері PR та відсутністю у них економічної підготовки професійного спрямування. Ідучи за сучасним Положенням Міністерства освіти і науки України, випускник освітньо-кваліфікаційного рівня (надалі - ОКР) «бакалавр» або «спеціаліст», якщо в дипломі в нього не написано «фахівець з реклами і зв'язків із громадськістю», не може поступити та продовжити навчання на ОКР «магістр» за цим же напрямом. Мова йде про так званий «перехресний вступ».

Такі особистісні якості майбутнього фахівця з PR як високий рівень сформованості суб'єктності, гнучкості, креативності, комунікативності відіграють особливу роль у процесі професійної діяльності. Для того, щоб ці якості особистості сформувати у майбутнього фахівця під час навчально-виховного процесу ВНЗ, слід особливу увагу приділити використанню інноваційних педагогічних технологій.

Наявність низки соціальних, педагогічних, психологічних, організаційних суперечностей у процесі підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України зумовили актуальність цього наукового дослідження.

Мета нашої наукової розвідки – окреслити основні етапи становлення професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України.

Наразі в більшості розвинених країнах набуває особливого значення теорія і практика соціальних комунікацій. У загальному руслі розвитку соціальної комунікації важливу роль відіграють

фахівці із зв'язків з громадськістю. Тому ефективний розвиток сучасної соціальної комунікації неможливий без підвищення якості підготовки фахівців із зв'язків з громадськістю у вищих навчальних закладах різних типів і рівнів акредитації в Україні. Для цього слід переосмислити теорію та практику професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю; уточнити навчальні цілі, зміст, методи та педагогічні технології професійної підготовки цих фахівців; визначити складові їхньої професійної компетентності.

Президент Всеукраїнської громадської організації «Українська ліга із зв'язків з громадськістю» А. Ротовський пише: «PR в Україні, ..., - зовсім молода професійна сфера діяльності» (переклад з російської наш – І. Р.) [9, с. 15]. Поділяючи його думку, ми констатуємо необхідність готувати майбутніх фахівців до цього роду професійної діяльності.

До 2006 року згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 18 травня 1994 р. N 325 «Перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій» [16] та Постанови Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. N 507 «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями» [15] на широкому національному рівні не відбувалася підготовка фахівців із зв'язків з громадськістю в ВНЗ України. Хоча, як зазначають провідні українські науковці В. Королько, О. Некрасова, «розвиток системи PR-освіти в Україні, як і в багатьох постсоціалістичних країнах, фактично розпочався в 1990-х рр.» [3, с. 53]. У Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса

Шевченка ще у 1993 р. було створено першу кафедру міжнародних комунікацій та зв'язків із громадськістю. У 1997 р. було видано перший вітчизняний навчальний посібник «Основи публік рілейшнз». Починаючи з 1998 року було розпочато викладання курсу «Основи зв'язків із громадськістю» в Національному університеті «Києво-Могилянська академія». На базі Інституту соціології НАН України цього ж року розпочала працювати перша ліцензійна комерційна Київська школа публік рілейшнз.

У 2001 р. було здійснено видання повноцінного підручника для студентів вузів «Публік рілейшнз. Наукові основи, методика, практика». Цього ж року створено першу кафедру теорії і методики зв'язків із громадськістю, а у 2003 р. відкрито сертифіковану спеціалізацію «Зв'язки з громадськістю» в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» [3, с. 53]. У 2003 р. на кафедрі організації масово-інформаційної діяльності Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка було започатковано підготовку з нової спеціалізації «Реклама та зв'язки з громадськістю». Ці події в розвитку PR-освіти складають перші кроки в процесі зародження, становлення і розвитку професійної освіти фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні. На нашу думку, це - перший етап професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України.

У організаційно-педагогічному аспекті питання про професійну підготовку фахівців із зв'язків з громадськістю на загальнонаціональному рівні в Україні можемо розглядати, починаючи з Постанови Кабінету Міністрів України №1719 від 13 грудня 2006 року «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра» [17] (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра

Шифр галузі	Найменування галузі знань	Напрямок підготовки	Код напрямку підготовки
Соціальні науки, бізнес і право			
0301	Соціально-політичні науки	Соціологія	6.030101
		Психологія	6.030102
		практична психологія	6.030103
		Політологія	6.030104
0302	Міжнародні відносини	міжнародні відносини	6.030201
0303	Журналістика та інформація	Журналістика	6.030301
		реклама і зв'язки з громадськістю (за видами діяльності)	6.030302
		видавнича справа та редагування	6.030303

Після аналізу Постанови Кабінету Міністрів України №1719 від 13 грудня 2006 року можемо констатувати появу нового напрямку підготовки «Реклама і зв'язки з громадськістю (за видами діяльності)» за ОКР «бакалавр». Звідси ми робимо висновок, що з 2006 р. до 2010 р. відбувався *другий етап професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України.*

Із реалізації Постанови Кабінету Міністрів України № 787 від 27 серпня 2010 «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» [14] розпочався *третій етап професійної підготовки*

майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України. Наразі підготовка майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю відбувається за освітньо-кваліфікаційним рівнем **бакалавр** - за галуззю знань «Журналістика та інформація» (0303), за напрямом підготовки «Реклама і зв'язки з громадськістю (за видами діяльності)», за кодом напрямку підготовки (6.030302). За освітньо-кваліфікаційним рівнем **спеціаліст, магістр** - за галуззю знань «Журналістика та інформація» (0303), за напрямом підготовки «Зв'язки з громадськістю», за кодами напрямку підготовки відповідно (7.03030202) та (8.03030202) (див. табл. 2).

Таблиця 2.

Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра

Шифр галузі	Найменування галузі знань	Напрямок підготовки	Код напрямку підготовки
Освіта			
0303	Журналістика та інформація	зв'язки з громадськістю (спеціаліст)	7.03030202
		зв'язки з громадськістю (магістр)	8.03030202

Проведений нами аналіз психолого-педагогічних та нормативно-правових документів щодо становлення професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ

України дає змогу сформулювати основні етапи становлення професійної підготовки останніх в історичному плані (див. табл. 3).

Основні етапи становлення професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України

Етап	Роки	Назва етапу	Особливості етапу
I етап	1994-2006	Підготовчий	Окремі курси, сертифіковані програми
II етап	2006-2010	Початковий	На державному рівні розпочато підготовку з ОКР «бакалавр»
III етап	2010 дотепер	Основний	На державному рівні розпочато підготовку з ОКР «спеціаліст», «магістр»

Висновки. Низка суперечностей, які наявні у процесі підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України, пов'язана з тим, що PR-діяльність в Україні - зовсім молода професійна сфера діяльності.

Актуальність процесу підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України відображена на державному рівні

та зrealізована в нормативно-правових актах України.

Ми вважаємо, що можна виділити три основні етапи становлення професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю у ВНЗ України: підготовчий (1994-2006 рр.); початковий (2006-2010 рр.); основний (2010 дотепер).

Література та джерела

1. Богуш Д. Український PR-словник / Денис Богуш. – Київ: Самміт-книга, 2011. – 64 с.
2. Квіт С. Масові комунікації: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Сергій Квіт; Національний ун-т "Києво-Могилянська академія". – Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. – 206 с.
3. Королько В. Г. Зв'язки з громадськістю. Наукові основи, методика, практика / Валентин Григорович Королько, Оксана Валентинівна Некрасова. – Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 831 с.
4. Куліш А. Практика PR по-українсьому. Щоденні поради PR-початківцям / Андрій Куліш. – [Київ]: [АДЕФ-Україна], 2005. – 336 с.
5. Курбан О.В. Діагностика та моделювання PR-процесів: монографія / Олександр Васильович Курбан. – Київ: Українська конфедерація журналістів, 2012. – 160 с.
6. Мойсєєв В.А. Паблік релейшнз: навчальний посібник / В'ячеслав Анатолійович Мойсєєв. – Київ: Академвидав, 2007. – 223 с.
7. Почепцов Г.Г. Паблік релейшнз: навчальний посібник / Георгій Георгійович Почепцов. – 2-е вид., виправ. і доп. – Київ: Знання, 2004. – 373 с.
8. Різун В.В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. галузі 0303 «журналістика та інформація» / Володимир Володимирович Різун. – Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2008. – 260 с.
9. Ротовський А.А. Системний PR / Андрей Андреевич Ротовский. – Днепропетровск, 2006. – 256 с.
10. Слісаренко І. Паблік релейшнз у системі комунікації та управління: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Ігор Юрєвич Слісаренко. – Київ: МАУП, 2001. – 104 с. – Бібліогр.: с.99-101
11. Тихомирова Є.Б. PR-формування відкритого суспільства / Євгенія Борисівна Тихомирова. – Київ: Науково-видавничий центр «Наша культура і наука», 2003. – 198 с.
12. Тодорова О. PR в цифрову еру. Искусство коммуникаций / Оксана Тодорова. – Київ: Huss, 2012. – 239 с.
13. Шаян Л.П. PRo Суспільні комунікації / Леонід Павлович Шаян. – Київ: Група Компаній «Динаміка», 2008. – 174 с.
14. Постанова Кабінету Міністрів України № 787 від 27 серпня 2010 «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України 1994-2014. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-%D0%BF#Find>. – Назва з екрана. – Мова укр.
15. Постанови Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. N 507 «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України 1994-2014. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/507-97-%D0%BF>. – Назва з екрана. – Мова укр.
16. Постанови Кабінету Міністрів України від 18 травня 1994 р. N 325 «Перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України 1994-2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/325-94-%D0%BF>. – Назва з екрана. – Мова укр.
17. Постанови Кабінету Міністрів України №1719 від 13 грудня 2006 року «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України 1994-2014. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-%D0%BF>. – Назва з екрана. – Мова укр.

В статтє проанализировано ряд социальных, педагогических, организационных и других противоречий, возникающих в процессе подготовки будущих специалистов по связям с общественностью в ВУЗах Украины. В содержании статьи сформулированы основные этапы становления профессиональной подготовки будущих специалистов по связям с общественностью на Украине за годы независимости. Автором статьи определено три этапа становления профессиональной подготовки будущих специалистов по связям с общественностью, начиная с 1991 года до настоящего момента. А именно: подготовительный (1991 – 2006 гг.), начальный (2006 – 2010 гг.), основной (2010 – 2014 гг.).

The article is devoted to social, pedagogical, organizational contradictions during professional training of public relations experts in the field of higher education in Ukraine. The author has analyzed the process of establishment of professional training of public relations experts in Ukraine. The author has formulated the main phases of development of PR-education in Ukraine. The first phase of professional training of public relations experts is the preparatory period (1994 - 2006). The second phase is the opening period (2006 - 2010). The third is main period (2010 - 2014)

Key words: social communications, professional training of public relations experts, phases of development of PR-education in Ukraine.